BIOSTRATYGRAFIA UTWORÓW MIOCENU ŚRODKOWEGO W OTWORZE BADAWCZYM TROJANOWICE 2 NA PODSTAWIE NANOPLANKTONU WAPIENNEGO

BIOSTRATIGRAPHY OF MIDDLE MIOCENE DEPOSITS IN THE TROJANOWICE 2 BOREHOLE BASED ON CALCAREOUS NANNOPLANKTON INVESTIGATIONS

MAŁGORZATA GARECKA¹

Abstrakt. Celem opracowania jest rozpoziomowanie utworów miocenu środkowego w profilu Trojanowice 2 na podstawie zespołów nanoplanktonu wapiennego. W zespołach nanoplanktonu dominują gatunki długowieczne należące do Coccolithaceae i Prinsiaceae. Mniej licznie występują: Helicosphaeraceae, Sphenolithaceae i Discoasteraceae. Na podstawie oznaczonych w próbkach gatunków: Sphenolithus heteromorphus, S. abies, Helicosphaera walbersdorfensis, Discoaster exilis, Calcidiscus macintyrei, Cyclicargolithus floridanus, Reticulo-fenestra pseudoumbilica, Umbilicosphaera rotula, oraz niewielkich rozmiarów form należących do rodzajów Reticulofenestra i Helicosphaera badane utwory odniesiono do poziomów kokolitowych NN5 i NN6 w standardowej zonacji Martiniego.

Słowa kluczowe: nanoplankton wapienny, biostratygrafia, baden, miocen środkowy.

Abstract. The aim of the study was to establish the zonation of Middle Miocene sediments in the Trojanowice 2 borehole, based on calcareous nannoplankton investigations. Long-ranging families are dominant, representing Coccolithaceae (*Coccolithus pelagicus*) and Prinsiaceae (small reticulofenestrids, *R. pseudoumbilica*). Helicosphaeraceae (small helicosphaerids, *H. kamptneri*), Sphenolithaceae and Discoasteraceae, which are important for stratigraphic conclusions, occur less frequently. Based on the co-occurrence of *Sphenolithus heteromorphus*, *S. abies*, *Helicosphaera walbersdorfensis*, *Discoaster exilis*, *Calcidiscus macintyrei*, *Cyclicargolithus floridanus*, *Reticulofenestra pseudoumbilica*, *Umbilicosphaera rotula* and small forms belonging to the *Reticulofenestra* and *Helicosphaera* species, the sediments are included into NN5 and NN6 calcareous nannoplankton zones *sensu* Martini.

Key words: calcareous nannoplankton, biostratigraphy, Badenian, Middle Miocene.

WSTĘP

Osady miocenu środkowego w rejonie Krakowa zostały opracowane na początku lat 60. ubiegłego wieku przez Alexandrowicza (1963), który rozdzielił te utwory na podstawie badań litologicznych, makro- i mikrofaunistycznych (poziomy biostratygraficzne wydzielone na podstawie zespołów mikrofauny otwornicowej). Opol dolny (odpowiadający w nowych schematach karpatowi) jest reprezentowany przez wapienie i margle ostrygowe (przegorzalskie) oraz margle i iły słodkowodne. Na północ od Krakowa utwory te przechodzą facjalnie w piaski heterosteginowe, margle i wapienie litotamniowe. Opol górny (odpowiadający w nowych schematach badenowi dolnemu) jest wykształcony jako szare iły margliste (ze skorupkami ostryg i liczną mikrofauną) z wkładkami drobnoziarnistych i pylastych piasków. Wiekowo (ale nie litologiczne) osady te odpowiadają warstwom baranowskim, które Gaździcka (1994) na podstawie ozna-

¹ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Oddział Karpacki, ul. Skrzatów 1, 31-560 Kraków; e-mail: malgorzata.garecka@pgi.gov.pl

czeń nanoflory wapiennej odniosła do poziomu NN6. Dlatego ilaste utwory opolu górnego okolic Krakowa (iły margliste i iły z wkładkami piasków) i iły podgipsowe Zagłębia Górnośląskiego Alexandrowicz (1963) nazwał warstwami skawińskimi. Na podstawie oznaczeń nanoflory wapiennej utwory te odniesiono do poziomów NN5, NN5/NN6 (część środkowa), NN6 (część stropowa podsolna) (m.in. Dudziak, Łaptaś, 1991; Dudziak, Łuczkowska, 1992; Peryt, 1996; 1997; Garecka, Olszewska, 1998; Garecka, Jugowiec, 1999; Gaździcka, Czapowski, 2000). Torton górny (baden górny) według Alexandrowicza (1963) jest reprezentowany przez szare, plastyczne iły (niezbyt bogaty zespół otwornic planktonicznych) z wkładkami drobnoziarnistych i pylastych piasków z bardzo cienkimi wkładkami bentonitów. Utwory te odpowiadają warstwom chodenickim (ogniwo iłów chodenickich, Jasionowski, 1997) wyróżnionym przez Niedźwiedzkiego (1883) na wschód od Krakowa. Są to szare, warstwowane iły zawierające miejscami laminy drobnoziarnistych piasków, cienkie wkładki dolomitów oraz tufitów. Charakterystyczna dla tych utworów jest obecność licznych radiolarii, elementów szkieletowych gąbek, szczątków ryb, pteropodów *Spirialis* i otwornic planktonicznych. Nanoplanktonu wapiennego nie badano. Ku górze utwory te przechodzą w warstwy grabowieckie.

METODY BADAŃ

W ramach realizacji przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy zadania badawczego pt. "Zintegrowany program płytkich wierceń badawczych dla rozwiązania problemów budowy geologicznej Polski" i do rozwiązania problemu pt. "Geologiczno-strukturalne rozpoznanie strefy rozłamu Kraków–Lubliniec na odcinku krakowskim" wykonano na północ od Krakowa w miejscowości Zielonki otwór badawczy Trojanowice 2. Szczegółowy opis obejmujący położenie otworu na tle jednostek tektonicznych i opis litologiczny przewierconych utworów zawiera praca Habryna i in. (2014). Do analizy otrzymano 22 próbki z głębokości: 70,5; 69,5; 68,0; 67,5; 67,0; 66,5; 66,0; 64,0; 60,0; 56,0; 48,0; 44,0; 40,0; 34,0; 30,0; 24,4; 19,5; 14,0; 8,0; 6,0; 4,0; 2,0 m. Z tych próbek sporządzono preparaty do badań mikroskopowych, wykonane standardową metodą opisaną przez Báldi-Beke (1984), które oglądano pod mikroskopem świetlnym typu Eclipse E 400 Pol firmy Nikon przy użyciu powiększenia ×1000.

CHARAKTERYSTYKA MIKROPALEONTOLOGICZNA PRÓBEK

W próbkach dominują gatunki o długich zasięgach stratygraficznych: Coccolithus pelagicus (Wallich) Schiller, Cyclicargolithus floridanus (Roth et Hay) Bukry, Helicosphaera kamptneri Hay et Mohler, Reticulofenestra pseudoumbilica Gartner, Umbilicosphaera rotula (Kamptner) Varol, Pontosphaera multipora (Kamptner) Roth (tabl. 1). Zdecydowanie przeważają taksony należące do rodzajów Coccolithus (C. pelagicus) i Reticulofenestra (tzw. "small reticulofenestrids" czyli drobne formy z rodzaju Reticulofenestra). C. pelagicus to gatunek preferujący chłodne, bogate w nutrienty wody (temperatura $0-15^\circ$, optimum $2-12^\circ$). To jedyny gatunek, który w trakcie ewolucji zmienił swoje preferencje klimatyczne, migrując z klimatu ciepłego do zimniejszego. Rodzaj Reticulofenestra nie ma wyraźnych preferencji środowiskowych, jednak obecność licznych niewielkich rozmiarów form z rodzaju Reticulofenestra wskazuje na chłodniejsze wody strefy umiarkowanej (Gaździcka, Czapowski, 2000). Są to formy o długich zasięgach stratygraficznych, odporne na rozpuszczanie i tym należy tłumaczyć ich dużą liczebność w próbkach. W ubogich trzeciorzędowych zespołach są to często jedyne znajdowane formy. Z wyjątkiem C. pelagicus pozostałe Coccolithaceae występują sporadycznie (Calcidiscus leptoporus (Murray et Blackman) Loeblich et Tappan, C. macintyrei (Bukry et Bramlette) Loeblich et Tappan, C. premacintyrei Theodoridis, Coronocyclus nitescens (Kamptner) Bramlette et Wilcoxon, Umbilicosphaera jafarii Müller). Helicosphaeraceae nie są tak liczną grupą, niemniej jednak zwraca uwagę (w niektórych próbkach) duża liczebność niewielkich rozmiarów helikolitów (Helicosphaera sp.), których stan zachowania i wielkość uniemożliwiały oznaczenie gatunkowe. Sporadycznie występują: Helicosphaera burkei Black, H californiana Bukry, H. intermedia Martini, H. mediterranea Müller, H. scissura Miller, H. sellii Bukry et Bramlette, H. aff. stalis Theodoridis, H. walbersdorfensis Müller, H. waltrans Theodoridis.

Helicosphaeraceae są uważane za gatunki preferujące ciepłe wody (wyjątkiem jest długowieczny *H. kamptneri* – gatunek bardziej przystosowany do wód chłodniejszych). Rodzaje *Sphenolithus* i *Discoaster* preferują ciepłe (tropikalne i subtropikalne) wody, zdecydowanie nielicznie, a nawet wcale nie występują w strefach chłodniejszych. Ich kształt i zróżnicowanie taksonomiczne mogą się zmieniać w związku ze zmianą temperatury wód. Rodzaj *Discoaster* w klasyfikacji Bukry'ego (1981) jest uznawany za najbardziej odporny na rozpuszczanie. W próbkach odnotowano występowanie: *Discoaster exilis* Martini et Bramlette, *D. musicus* Stradner i *D. variabilis* Martini et Bramlette. Według Aubry (1984) *D. variabilis* jest formą związaną nie tylko z wodami ciepłymi, ale preferuje też temperatury umiarkowane, a w przypadku gatunku *D. exilis* nawet chłodniejsze. Obecność form

ninor ninicosphaera rotula no no no no no no no no						
		n m	m		×	
iinnjajanaphaena jafanii 🖉 🛛 🖉 🖉	В	n m	В			
$\begin{array}{c c c c c c c c c c c c c c c c c c c $	В	в	В			
sundromorbihal suntilionande?	В	В	В			
səidə zudilonənda? R R R R R R R R R R R R R R R R R R R	В	n m	В			
ت کے کے لیے کے کے کو <i>Rhabdoshhardsolds</i>	В	в	В			ste
m m m m m m m	В	в	В	К	2	ki pu
snsousie philosophilip and the second	В	в	B			prób nples
$proqrimm \ prophylomod \qquad \vdash \ \bowtie \ \bowtie \ \varlimsup \ \varlimsup \ \bowtie \ \bowtie \ \bowtie \ \bowtie \ \bowtie \ \bowtie$	В	n m	m			n, B –
Microantholithus vesper	В	В	m			/ form barre
Surgeo Su	В	В	В			menty s, B –
m U U U U U U U U U U U U U U U U U U U	В	B	В			- frag
m m m m m m m m	В	B	В			ії, Т - Т -
L sisnafroberadlew and leave a mail and	В	n m	В			rwac
D C C C C C C C C C C C C C C C C C C C	В	n m	В			l obse lds of
m m m m m	В	B	В			ej pó 11 fie
m m	В	B	В			i więc than]
Terrest and the second	В	B	В			a 11 j nore
mediterranea	В	B	B			larz n
Tiput Tiput Image: State of the state	В	B	B			zempl
pienera intermedia Relicosphaera intermedia Relicosphaera intermedia	В	В	В			1 eg e spec
Interview Interview Interview Interview Interview Interview Interview Interview	В	B	В			i, R –
tion of the field	В	m	B			rwacj ew, R
Data Data In the second seco	В	B	В			obse of vie
$\begin{array}{c ccccccccccccccccccccccccccccccccccc$	В	B	B			0 pól ïelds
main main main main	В	B	В			a 2–1 2–10 j
main main main main	В	m	m			larz n per 2
m m m m m m	В	n m	В			zemp
substitute Substitute Substitute Substitute \$\mathbf{s}\$	В	m	m		~	1 eg
m m coronocyclus mitescens	В	m	m			i, C –
$m \ \bigcirc \ \land \ \land$	2 B	m	B	Ч	~	rwacj w, C
m Coccolition and information and a matrix matrix m	В	B	В			obse of vie
m m m	В	m	m			field
m m m m m m	В	B	В			arz w 1 per
□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □	В	m	B			cimer
image: state sta	В	B	В		Я	1 egz 1 spe
Głębokość [m] Głębokość [m] 0,0 0,0 0,0 66,0 6,0 0	66,5 67,0	67,5	68,0	69,5	70,5	ięcej niż ore than
33 33 33 33 33 33 33 33	34 36	37	38	40	41	A – wi A – mu

typu D. exilis w zespole sugeruje powolną zmianę w charakterze zespołów asterolitów – zaczynają się pojawiać formy o wydłużonych, cienkich ramionach ze zredukowanym obszarem centralnym, co wskazuje na wyraźny trend ochłodzeniowy (Lehotayova, Molčikova, 1978). Wśród sfenolitów zajmujących czołowe miejsca klasyfikacji Bukry'ego (1981) po asterolitach i plakolitach jest kilka gatunków odpornych na rozpuszczanie (Wei, Srinivasan, 1984), w tym obecny w próbkach Sphenolithus heteromorphus Deflandre (tabl. 1). Rodzaje Braarudosphaera, Micrantholithus, Pontosphaera preferują środowiska przybrzeżne i są dość tolerancyjne jeśli chodzi o zmiany (spadki) zasolenia, choć pontosfery wymagają bardziej stabilnych warunków do rozwoju (duża liczebność tych form sugeruje dość płytkie i stabilne środowisko). W próbkach rodzaj Pontosphaera jest reprezentowany przez gatunek P. multipora (najczęściej znajdowano jego fragmenty). W próbce z głębokości 19,5 m (próbka 10) bardzo licznie jest reprezentowany Braarudosphaera bigelowii (Gran et Braarud) Deflandre i Micrantholithus vesper Deflandre (tabl. 1).

Próbka 1/ głęb. 2,0 m – zawiera ubogi pod względem liczebności i zróżnicowania taksonomicznego zespół nanoplanktonu wapiennego. Liczebnie dominuje *C. pelagicus* (tabl. 1, fig. 1, 2). Oznaczono także *R. pseudoumbilica*, *H. scissura* oraz (liczne) formy redeponowane z osadów paleogenu i kredy. Stan zachowania określono jako zły (formy są zachowane w sposób fragmentaryczny).

Próbka 2/ głęb. 4,0 m – w próbce zaznacza się wyraźna dominacja gatunku *C. pelagicus* nad pozostałymi. Powszechnie występują również niewielkie helikosfery. Mniej licznie są reprezentowane: *C. floridanus, H. burkei, H. kamptneri, H. waltrans, P. multipora* (fragmenty), *R. pseudoumbilica* (tabl. 1, fig. 3, 4), *S. abies, U. rotula* oraz formy z paleogenu i kredy. Stan zachowania (w przeciwieństwie do próbki z głębokości 2,0 m) określono jako słaby (możliwa była identyfikacja wielu form na szczeblu gatunkowym mimo widocznych zniszczeń i wtórnych zmian). Tak jak w próbce z głębokości 2,0 m nie odnotowano obecności gatunku diagnostycznego dla utworów miocenu środkowego *Sphenolithus heteromorphus* Deflandre.

Próbka 3/ głęb. 6,0 m – najliczniej są reprezentowane: C. pelagicus, D. exilis, H. kamptneri (tabl. 1, fig. 5), U. rotula i niewielkie retikulofenestry, których identyfikacja nawet przy tak dużym powiększeniu, jakie zastosowano do obserwacji, była niezwykle utrudniona. Dlatego opisano te formy jako "small – sized reticulofenestrids" (za Peryt, 1987). Sporadycznie w próbce występują: C. leptoporus (tabl. 1, fig. 6, 7), C. premacintyrei, Hayella challengeri (Müller) Theodoridis, H. burkei, H. sellii, H. waltrans, P. multipora (tabl. 1, fig. 8, 9), R. pseudoumbilica i Syracosphaera pulchra Lohmann. Nie odnotowano również obecności gatunku Sphenolithus heteromorphus. Opisano także gatunki redeponowane z paleogenu i kredy.

Próbka 4/ głęb. 8,0 m – w próbce zwraca uwagę duża liczebność *C. pelagicus*, *H. kamptneri*, drobnych retikulofenestr i helikosfer. W zespole odnotowano także: *C. nitescens* (tabl. 1, fig. 10, 11), *C. floridanus* (tabl. 1, fig. 12, 13), H. challengeri, H. californiana, H. sellii, P. multipora, R. pseudoumbilica, S. abies, S. heteromorphus (sporadyczne wystąpienia), S. pulchra i U. rotula. Nie znaleziono przedstawicieli rodzaju Discoaster.

Próbka 7/ glęb. 14,0 m – pod względem liczebności, zróżnicowania taksonomicznego i zachowania zespół nanoplanktonu jest niezwykle ubogi. Wyróżniono jedynie pojedyncze: *B. bigelowii, C. premacintyrei, C. pelagicus* (najliczniej), *C. floridanus, P. multipora, R. pseudoumbilica, S. abies, S. heteromorphus* oraz formy z paleogenu.

Próbka 10/ głęb. 19,5 m – zwraca uwagę obecność bardzo licznych, chociaż najczęściej zachowanych jako fragmenty form z rodzaju *Braarudosphaera* (*B. bigelowii*, tabl. 1, fig. 14, 15) i *Micrantholithus* (*M. vesper*). *C. pelagicus* występuje mniej licznie niż w próbkach z głębokości 2,0; 6,0; 8,0 m. Sporadycznie występują: *H. kamptneri* i *C. floridanus* oraz *C. nitescens* (okrągłe formy), *H. intermedia*, *Holodiscolithus macroporus* (Deflandre) Roth, *P. multipora* (fragmenty), *R. pseudoumbilica*, *S. abies*, *S. pulchra*, formy z paleogenu i kredy.

Próbka 13/ **głęb. 24,4 m** – zwraca uwagę dominacja *C. pelagicus* i niewielkich form z rodzaju *Reticulofenestra*. Dość licznie (niemal w każdym polu obserwacji są to 1, 2 okazy) występują fragmenty diskoastrów, oznaczonych ze względu na stan zachowania jako grupa *D. variabilis – exilis*. Odnotowano także obecność: *B. bigelowii* (fragmenty), *C. nitescens*, *C. floridanus*, *D. exilis*, *D. musicus*, *D. variabi lis*, *H. kamptneri*, *P. multipora*, *S. heteromorphus* (tabl. 1, fig. 16, 17) oraz formy z paleogenu i kredy. Znaleziono również drobne kawałeczki radiolarii.

Próbki: 16/ głęb. 30,0 m; 18/ głęb. 34,0 m; 25/ głęb. 48,0 m; 28/ głęb. 56,0 m, 30/ głęb. 60,0 m – ich wspólną cechą jest wyraźna dominacja gatunku *Coccolithus pelagicus* i drobnych form z rodzaju *Reticulofenestra*.

Próbka 16/ **głęb. 30,0 m** – licznie występują przedstawiciele rodzajów *Discoaster* i *Helicosphaera* o nieokreślonej ze względu na stan zachowania przynależności gatunkowej oraz formy oznaczone jako *D. variabilis* – *exilis*. Ponadto odnotowano obecność: *B. bigelowii*, *C. miopelagicus* (tabl. 1, fig. 18, 19), *C. floridanus*, *D. variabilis*, *H. kamptneri*, *P. multipora*, *R. pseudoumbilica*, *S. heteromorphus* i *U. rotula* (tabl. 1, fig. 20).

Próbka 18/ głęb. 34,0 m – w próbce odnotowano obecność: C. macintyrei (tabl. 1, fig. 21), C. floridanus, D. exilis (tabl. 1, fig. 22), H. californiana, H. kamptneri, H. walbersdorfensis, P. multipora (fragmenty), S. pulchra, U. rotula oraz formy z paleogenu i kredy. Bardzo licznie występują Helicosphaera sp. Nie odnotowano obecności gatunku Sphenolithus heteromorphus.

Próbka 21/ głęb. 40,0 m – bardzo licznie są reprezentowane formy z paleogenu i w mniejszym stopniu z kredy. Zespół mioceński tworzą występujące sporadycznie: *C. pelagicus, C. macintyrei, C. floridanus, H. kamptneri, P. multipora, S. abies* i *S. heteromorphus.*

Próbka 25/ glęb. 48,0 m – w próbce oznaczono *H. wal*bersdorfensis, *H. minuta*, *H.* aff. stalis, *Rhabdosphaera sicca* Stradner. Ponadto występują: *C. floridanus*, *H. kamptneri*, P. multipora, R. pseudoumbilica (drobne formy) S. heteromorphus (tabl. 1, fig. 23, 24) i U. rotula.

Próbka 28/ głęb. 56,0 m – zwraca uwagę duża liczebność (oprócz *C. pelagicus* i drobnych retikulofenestr) niewielkich helikosfer (*Helicosphaera* sp.) i pontosfer (fragmenty *P. multipora*).

Próbka 30/ głęb. 60,0 m – analogicznie jak w próbce z głębokości 56,0 m obserwowano dużą liczebność *Helicosphaera* sp. Bardzo licznie występuje *H. kamptneri*. Odnotowano także obecność: *C. floridanus*, *D. musicus*, *D. variabilis*, *H. californiana*, *H. sellii*, *H. waltrans*, *R. pseudoumbilica*, *S. heteromorphus* oraz formy z paleogenu i sporadycznie z kredy.

Próbka 32/ głęb. 64,0 m – zwraca uwagę ogromna masa zniszczonego, pokruszonego materiału (niewykluczone, że mogą to także być kokolity). Nanoplankton jest bardzo źle zachowany, z reguły są to fragmenty płytek.

Próbki: 33/ głęb. 66,0 m, 34/ głęb. 66,5 m, 36/ głęb. 67,0 m, 37/ głęb. 67,5 m, 38/ głęb. 68,0 m, 40/ głęb. 69,5 m, 41/ głęb. 70,5 m – zawierały jedynie fragmenty kokolitów lub nie zawierały nanoplanktonu wapiennego. Jedynie w próbce pobranej najgłębiej (próbka 41/ głęb. 70,5 m) odnotowano nieliczne fragmenty *B. bigelowii, C. pelagicus, C. floridanus, H.* sp., *R. pseudoumbilica* i *U. rotula.*

UWAGI STRATYGRAFICZNE

Stratygrafia miocenu środkowego jest wyznaczona na podstawie rodzajów: *Discoaster*, *Helicosphaera*, *Sphenolithus* i *Cyclicargolithus*.

W badanych próbkach występują przedstawiciele wszystkich wymienionych rodzajów, przy czym przeważają formy o długich zasięgach stratygraficznych (C. pelagicus, Calcidiscus leptoporus, C. macintyrei, C. premacintyrei, C. nitescens, C. floridanus, P. multipora, R. pseudoumbilica i U. rotula). Według Gartnera (1992) C. leptoporus pojawia się razem z S. heteromorphus w poziomie NN4, podobnie C. premacintyrei (Theodoridis, 1984), natomiast według Gaździckiej (1996) dopiero od poziomu NN5. Problemem jest zasięg C. macintyrei, który według jednych autorów pojawia się już w poziomie NN5, a według innych na przełomie NN6/NN7 (Rio i in., 1990; Raffi i in., 1995). Nagymarosy (1985) wymienia C. macintyrei w zespole poziomu NN7 (obszar Węgier). Nieliczne osobniki pojawiają się według Müller (1981) już w NN4 i NN5. Według Peryt (1997) C. macintyrei występuje razem z S. heteromorphus już w zespole nanoplanktonu poziomu NN5 i razem z D. exilis, H. walbersdorfensis i licznymi drobnymi formami z rodzaju Reticulofenestra w NN6. Spośród diskoastrów obecnych w próbkach, znaczenie stratygraficzne przypisuje się gatunkowi D. exilis. Gatunek uważany za indeksowy dla poziomu NN6 jest opisywany już w zespole poziomu NN5 (Dudziak, Łaptaś, 1991; Gaździcka, 1996; Mărunteanu, 1999; Young, 1998). Według Chira i Balc (2001) pierwsze pojawienie się D. exilis (i/lub ostatnie Helicosphaera ampliaperta) definiuje dolną granicę poziomu NN5 (moraw). Lehotayova i Molčikova (1978) wymieniają D. exilis w zespole badenu dolnego razem z B. bigelowii, C. leptoporus, C. pelagicus, C. floridanus, U. rotula, D. variabilis, P. multipora, R. pseudoumbilica, M. vesper, C. nitescens i S. pulchra. W próbkach odnotowano również liczne formy, które ze względu na stan zachowania oznaczono, jako Discoaster sp. (grupa Discoaster variabilis – exilis). Fornaciari (w: Fornaciari i in., 1996) opisała z regionu śródziemnomorskiego liczne tego typu "formy" z poziomów MNN5 i MNN6 (= NN5, NN6).

D. variabilis jest wymieniany już od najwyższej części poziomu NN4 do poziomu NN9 (Gaździcka, 1996). Według innych autorów występuje dopiero od poziomu NN5 (Aubry, 1984), a nawet od NN9 (Young, 1998). Ogólnie jest to gatunek o długim zasięgu stratygraficznym. D. musicus jest wymieniany w zespole poziomów NN5-NN6 (Aubry, 1984; Perch-Nielsen, 1985). Sphenolithaceae są reprezentowane głównie przez dwa gatunki: S. heteromorphus i S. abies. Ostatnie pojawienie się S. heteromorphus definiuje górną granicę poziomu NN5 (Martini, 1971; Perch-Nielsen, 1985; Theodoridis, 1984). Gatunek ten bardzo licznie występuje w utworach miocenu środkowego, ale co podkreślają Andreyeva-Grigorovich i in. (2003), jest dość podatny na redepozycję. Trudno czasem ocenić, czy brak tej formy jest spowodowany warunkami, jakie panowały w basenie, czy przyczyną jest wymarcie. Inne obserwacje pokazują również, że sporadycznie może się pojawiać w zespołach poziomu NN6 i NN7 (Müller, 1981). Peryt (1996) osady podgipsowe zawierające ten gatunek zaliczyła do poziomu NN6. W analizowanych próbkach S. heteromorphus występuje rzadko lub nie odnotowano jego obecności (tabl. 1). Według Peryt zespoły miocenu środkowego są złożone głównie z gatunków tolerujących zmiany temperatury i zasolenia, a takie rodzaje jak Discoaster czy Sphenolithus są gatunkami bardziej wymagającymi. S. abies to forma łatwa do zidentyfikowania w dobrze zachowanym materiale, ale jej rozróżnienie w materiale zniszczonym nastręcza poważne trudności. Problematyczny jest również zasięg stratygraficzny tej formy. Jest opisywany z poziomów NN6-NN7 Paratetydy Centralnej (Lehotayova, Molčikova, 1978), od poziomu NN4 regionu śródziemnomorskiego (Theodoridis, 1984). Bukry (1973) wymienia ten gatunek z poziomu NN5, a Perch--Nielsen (1985) dopiero z NN9. Według Gaździckiej (1996) zasięg S. abies obejmuje górną część poziomu NN5-NN9. Dudziak (w: Dudziak, Łuczkowska, 1991) utwory formacji z Wieliczki zaliczył na podstawie obecności S. abies do poziomu NN6. Spośród Helicosphaeraceae znaczenie dla stratygrafii ma gatunek H. walbersdorfensis. Pozostałe formy to gatunki o długich zasięgach, formy o lokalnym znaczeniu

dla stratygrafii (*H. waltrans*), bądź formy o nieustalonym do końca zasięgu (np. *H. sellii*). Mărunteanu (1999) wymienia *H. walbersdorfensis* z górnej części poziomu NN6a (aż do poziomu NN9). Theodoridis (1984) wyróżnia podpoziom H. walbersdorfensis w obrębie poziomu *Eu- Discoaster exilis* co odpowiada dolnej części poziomu NN6 Martini'ego. Natomiast Fornaciari i in. (1996) opisują *H. walbersdorfensis* już z górnej części poziomu MNN5a (= NN5). W zespole podpoziomu MNN5a gatunek ten występuje rzadko, natomiast liczniej w podpoziomie MNN5b (razem z *U. rotula*). Podobnego zdania są między innymi Gaździcka (1996) i Young (1998). Lehotayova i Molčikova (1978), Müller (1978, 1981) wymieniają *H. walbersdorfensis*, jako gatunek charakterystyczny dla poziomów NN6–NN7 Paratetydy Centralnej. W polskich Karpatach fliszowych w próbkach z poziomu łupkowego z Niebylca gatunek ten pojawia się już w zespole poziomu NN3 (Garecka, Malata, 2001; Ślęzak i in., 1995a, b). Ostatnie pojawienie się *C. floridanus* definiuje górną granicę poziomu NN6 i zarazem dolną poziomu NN7 (pod nieobecność *Discoaster kugleri*).

Według Lehotayovej i Molčikovej (1978) w badenie dolnym charakterystycznymi gatunkami są: *B. bigelowii, C. pelagicus, C. leptoporus, C. floridanus, U. rotula D. exilis, D. variabilis, P. multipora, R. pseudoumbilica, M. vesper, C. nitescens, S. heteromorphus, S. pulchra.* W badenie środkowym jest obecnych dużo form z badenu dolnego (między innymi *B. bigelowii, M. vesper* i *P. multipora*), nie ma natomiast *S. heteromorphus.* W badenie górnym zespół jest bardziej bogaty i urozmaicony, dołącza do niego *H. walbersdorfensis.*

WIEK NA PODSTAWIE ZESPOŁÓW NANOPLANKTONU WAPIENNEGO

Badane próbki odniesiono do dwóch nierozdzielnych poziomów nanoplanktonowych NN5 i dolnej części NN6. Na taki wiek wskazuje obecność w próbkach *C. macintyrei*, *C. floridanus*, *D. exilis*, *H. walbersdorfensis*, *S. abies*, *S. heteromorphus* wraz z gatunkami towarzyszącymi: *C. leptoporus*, *P. multipora*, *R. pseudoumbilica*, *U. rotula*, *small-sized* reticulofenestrids i maleńkie helikolity. Nie można wykluczyć, że formy takie jak *D. exilis* czy *S. heteromorphus*, biorąc pod uwagę ich odporność na rozpuszczanie, stanowią element redeponowany w tym zespole. Dotyczy to również gatunków o długich zasięgach stratygraficznych (*C. pelagicus*, *R. pseudoumbilica*, *H. kamptneri* i *C. floridanus*). W próbce 13 (głęb. 24,4 m) pojawiają się radiolarie charakterystyczne dla warstw chodenickich. Wiekowo utwory te odpowiadają warstwom skawińskim i chodenickim, z którymi można je przypuszczalnie korelować. Według Müller (1981) obecność licznych maleńkich helikosfer (*H. walberdorfensis*, *H. minuta*) jest charakterystyczna dla poziomu *Discoaster exilis* (NN6). Drobne retikulofenestry stanowią natomiast element dominujący w osadach środkowej części formacji z Machowa (przy granicy z warstwami z Abra), odpowiadający późnemu badenowi (Gaździcka, Czapowski, 2000). Zdaniem Gaździckiej (w: Gaździcka, Czapowski, 2000) diskoastry (*D. exilis*, *D. variabilis*, *D. musicus*) pojawiają się licznie w poziomie NN6. Nie odnotowano w próbkach obecności gatunku *Discoaster deflandrei*, który według Perch-Nielsen (1985) licznie występuje w poziomie NN5.

LITERATURA

- ALEXANDROWICZ S.W., 1961 Stratygrafia warstw chodenickich i grabowieckich w Chełmie nad Rabą. *Kwart. Geol.*, 5, 3: 646–667.
- ALEXANDROWICZ S.W., 1963 Zarys stratygrafii miocenu okolic Krakowa. Spraw. z Pos. Kom. PAN Oddz. w Krakowie, 6, 2: 520–523.
- ANDREYEVA-GRIGOROVICH A.S., OSZCZYPKO N., SAVIT-SKAYA N.A., ŚLĄCZKA A., TROFIMOVICH N.A., 2003 — Correlation of the Late Badenian Salts of the Wieliczka, Bochnia and Kalush Areas (Polish and Ukrainian Carpathian Foredeep). Ann. Soc. Geol. Pol., 73: 67–89.
- AUBRY M.P., 1984 Handbook of Cenozoic calcareous nannoplankton, Book 1: Ortholithae (Discoasters). *Micropaleontology*: 1–266.
- BÁLDI-BEKE M., 1984 The Nannoplankton of the Transdanubian Palaeogene formations. *Geologica Hungarica*, 43: 1–307.
- BUKRY D., 1973 Low latitude coccolith biostratigraphic zonation. *Initial Reports of the Deep Sea Drilling Project*, 15: 685–703.

- BUKRY D., 1981 Cenozoic coccoliths from the Deep Sea Drilling Project. W: The DSDP: A Decade of Progress, Society of Economic Paleontologists and Mineralogists, Special Publication No. 32 (red. J.E. Warme i in.): 335–353. Soc. of Economic Paleontologists and Mineralogists, Tulsa.
- CHIRA C., BALC R., 2001 Miocene calcareous nannofossils from Dej – Reteag – Ciceu Area (Transylvanian Basin, Romania): biostratigraphical importance and palaeocological data. *Acta Paleontol. Romaniae*, 5, 3: 53–65.
- DUDZIAK J., ŁAPTAŚ A., 1991—Stratigraphic position of Miocene carbonate-siliciclastic deposits near Chmielnik (Świętokrzyskie Mountains area, central Poland) based on calcareous nannofossils. *Bull. Pol. Acad. Sci. Earth Sci.*, **39**, 1: 55–66.
- DUDZIAK J., ŁUCZKOWSKA E., 1991 Biostratigraphic correlation of Foraminiferal and Calcareous nannoplankton Zones, Early–Middle Badenian (Miocene), southern Poland. *Bull. Pol. Acad. Sci., Earth Sci.*, **39**, 3: 199–214.
- FORNACIARI E., DI STEFANO A., RIO D., NEGRI A., 1996 Middle Miocene quantitative calcareous nannofossil biostrati-

graphy in the Mediterranean region. *Micropaleontology*, **42**, 1: 37–63.

- GARECKA M., JUGOWIEC M., 1999 Wyniki badań biostratygraficznych miocenu zapadliska przedkarpackiego na podstawie nanoplanktonu wapiennego. *Pr. Państw. Inst. Geol.*, 168: 29–42.
- GARECKA M., OLSZEWSKA B., 1998 Biostratigraphy of the early Miocene of the southern Poland based on planktic foraminifera and calcareous nannoplankton. *Prz. Geol.*, 46, 8/2: 712–720.
- GARECKA M., MALATA T., 2001 Nanoplankton wapienny serii menilitowo-krośnieńskiej jednostki skolskiej (rejon na północ od Leska). Posiedz. Nauk. Państw. Inst. Geol., 57, 9: 89–91.
- GARTNER S., 1992 Miocene nannofossil chronology in the North Atlantic, DSDP Site 608. *Marine Micropaleontology*, 18: 307–331.
- GAŹDZICKA E., 1994 Nannoplankton stratigraphy of the Miocene depositions in Tarnobrzeg area (northeastern part of the Carpathian Foredeep). *Kwart. Geol.* 38, 3: 553–570.
- GAŹDZICKA E., 1996 Gromada Chrysophyta. W: Budowa Geologiczna Polski. T. 3. Atlas skamieniałości przewodnich i charakterystycznych. Cz. 3a, Kenozoik, Trzeciorzęd, Neogen (red. L. Malinowska, M. Piwocki): 765–773. PIG, Warszawa.
- GAŹDZICKA E., CZAPOWSKI G., 2000 Zmiany środowiska sedymentacji środkowomiocenskiej sukcesji osadowej w północnej części zapadliska przedkarpackiego – zapis nanoplanktonowy. XVII Konferencja Paleontologów pt. "Historia basenów sedymentacyjnych a zapis paleontologiczny": 29–31.
- HABRYN R., BUŁA Z., NAWROCKI J., 2014 Strefa tektoniczna Kraków–Lubliniec na odcinku krakowskim w świetle danych uzyskanych z nowych otworów badawczych Trojanowice 2 i Cianowice 2. *Biul. Państw. Inst. Geol.*, **459**: 45–60.
- JASIONOWSKI M., 1997 Zarys litostratygrafii osadów mioceńskich wschodniej części zapadliska przedkarpackiego. *Biul Państw. Inst. Geol.*, **375**: 43–60.
- LEHOTAHOVA R., MOLČÍKOVA V., 1978 Das Nannoplankton in der Tschechoslowakei. W: Chronostratigraphie und Neostatratotypen Miozän der Zentralen Paratetys (red. A. Papp i in.): 481–486.
- MARTINI E., 1971 Standard Tertiary and Quaternary calcareous nannoplankton zonation. *Proceedings of the II Planktonic Conference Roma*, **1970**: 264–785.
- MĂRUNTEANU M., 1999 Litho- and biostratigraphy (calcareous nannoplankton) of the Miocene deposits from the Outer Moldavides. *Geol. Carpath.*, **50**, 4: 313–324.
- MÜLLER C., 1978 Neogene calcareous nannofossils from the Mediterranean – Leg 42A of the Deep Sea Drilling Project. *Initial Reports of the Deep Sea Drilling Project*, **42**, 1: 727–750.
- MÜLLER C., 1981 Beschreibung neuer *Helicosphaera* Arten aus dem Miozän und Revision biostratigraphisher Reichweiten

einiger neogener Nannoplankton – Arten. Senckenbergiana Lethaea, **61**: 427–435.

- NAGYMAROSY A., 1985 The correlation of the Badenian in Hungary based on nannofloras. Annales Universitatis Scientarium Budapestinensis de Rolando Eőtvősnominatae Separatum Sectio Geologica, 25: 33-86.
- NIEDŹWIEDZKI J., 1883 Stosunki geologiczne formacji solonośnej Wieliczki i Bochni. Część Ib. Kosmos, 8: 387–403.
- PERCH-NIELSEN K., 1985 Cenozoic calcareous nannofossils. W: Plankton stratigraphy (red. H.M. Bolli i in.): 427–554. Cambridge University.
- PERYT D., 1987 Middle Miocene calcareous Miocene stratigraphy of the Roztocze Region. *Bull. Pol. Acad. Sci. Earth. Sci.*, 35, 4: 391–401.
- PERYT D., 1996 Biostratygrafia nanoplanktonowa miocenu w otworze wiertniczym B4 z rejonu Wieliczki. Narod. Arch. Geol. PIG-PIB, Warszawa.
- PERYT D., 1997 Calcareous nanoplankton stratigraphy of the Middle Miocene in the Gliwice area (Upper Silesia, Poland). *Bull. Pol. Acad. Sci. Earth Sci.*, **45**, 2–4: 119–131.
- RAFFI I., RIO D., ATRI A., FORNACIARI E., ROCHETTI S., 1995 — Quantitative distribution patterns and biomagnetostratigraphy of middle and late Miocene calcareous nannofossils from western equatorial Indian and Pacific Oceans (Legs 115, 130 and 138). Proc. of the ODP, Sc. Results, 138: 479–502.
- RIO D., FORNACIARI E., RAFFI I., 1990 Late Oligocene through Early Pleistocene calcareous nannofossils from western equatorial Indian Ocean. *Proceedings of the Ocean Drilling Program, Scientific Results*, 115: 175–235.
- ŚLĘZAK J., AUBRY M.P., NOWAK W., 1995a Calcareous nannoplankton from the Niebylec Shaly Member (Polish Carpathians). 5th INA Conference in Salamanca (red. J.A. Flores, F. J. Sierro): 261–265.
- ŚLĘZAK J., KOSZARSKI A., KOSZARSKI L., 1995b Calcareous nannoplankton stratigraphy of the terminal flysch deposits from the Skole nappe, (Oligocene–Miocene, Polish Carpathians, Krosno Beds). 5th INA Conference in Salamanca (red. J.A. Flores, F.J. Sierro): 267–277.
- THEODORIDIS S.A., 1984 Calcareous nannofossil biozonation of the Miocene and revision of the helicoliths and discoasters. Utrecht Micropaleont. Bull., 32: 1–271.
- WEI K.Y., SRINIVASAN M.S., 1984 Miocene calcareous nannofossils from Colebrook, North Passage and Great Nicobar Islands, Northearn Indian Ocean. *Revista Esp. de Micropal.*, 16: 345–366.
- YOUNG J.R., 1998 Neogene. W: Calcareous nannoplankton biostratigraphy (red. P.R. Bown): 225–265. British Micropal. Soc. Publ. Sc.

SUMMARY

Within the Middle Miocene formation in the Kraków area Alexandrowicz (1963) recognized the Upper Opolian (Lower Badenian) grey marly silts with fine-grained and silty sands (Skawina Beds). These deposits contain abundant microfauna. The Upper Tortonian (Upper Badenian) is represented by grey, clastic silts with fine-grained silty sands containing very thin intercalations of bentonites (Chodenice Beds). These sediments are characterized by the abundance of radiolarians, sponge spicules, fish remnants and pteropods of the *Spirialis* genera, as well as planktonic foraminifers. Based on calcareous nannoplankton analysis, the Skawina Beds were referred to the NN5, NN5/NN6, and NN6 zones. The Chodenice Beds were ascribed to the upper Badenian and Sarmatian according to the microfaunal studies. Twenty-one samples were taken for calcareous nannoflora analysis from a depth interval of 2.0–70.5 m. The deepest ones contained no nannoplankton at all, or only single and poorly preserved specimens. The rest of the sediment samples were dominated by *C. pelagicus*, small reticulofenestrids and small helicosphaerids. Poor preservation of the latter ones did not allow for their closer identification. Among stratigraphically important the Middle Miocene species were noted: *C. macintyrei*, *Cy. floridanus*, *D. exilis*, *H. walbersdorfensis*, *S. abies* and *S. heteromorphus*. The co-occurrence of these species permitted a correlation of the sediments with two undivided coccolith zones: NN5 and the lower part of NN6. The deposits examined in the Trojanowice 2 borehole can be probably included in the Skawina Beds and in the lower part of the Chodenice Beds.

Appendix

ALFABETYCZNA LISTA OZNACZONYCH GATUNKÓW

Braarudosphaera bigelowii (Gran et Braarud, 1935) Deflandre, 1947 Calcidiscus leptoporus (Murray et Blackmann, 1898) Loeblich et Tappan, 1978 Calcidiscus macintyrei (Bukry et Bramlette, 1969) Loeblich et Tappan, 1978 Calcidiscus premacintyrei Theodoridis, 1984 Coccolithus miopelagicus Bukry, 1971 Coccolithus pelagicus (Wallich, 1877) Schiller, 1930 Coronocyclus nitescens (Kamptner, 1963) Bramlette et Wilcoxon, 1967 Cyclicargolithus floridanus (Roth et Hay, 1967) Bukry, 1971 Discoaster exilis Martini et Bramlette, 1963 Discoaster musicus Stradner, 1959 Discoaster variabilis Martini et Bramlette, 1963 Hayella challengeri (Müller, 1974) Theodoridis, 1984 Helicosphaera burkei Black, 1971 Helicosphaera californiana Bukry, 1981 Helicosphaera intermedia Martini, 1965 Helicosphaera kamptneri Hay et Mohler, 1967 Helicosphaera minuta Müller, 1981 Helicosphaera scissura Miller, 1981 Helicosphaera sellii Bukry et Bramlette, 1969 Helicosphaera aff. stalis Theodoridis, 1984 Helicosphaera walbersdorfensis Müller, 1974 Helicosphaera waltrans Theodoridis, 1984 Holodiscolithus macroporus (Deflandre, 1954) Roth, 1971 Micrantholithus vesper Deflandre, 1950 Pontosphaera multipora (Kamptner, 1948) Roth, 1970 Pyrocyclus hermosus Roth et Hay, 1967 Reticulofenestra pseudoumbilica (Gartner, 1967) Gartner, 1969 Rhabdosphaera sicca Stradner, 1963 Sphenolithus abies Deflandre, 1954 Sphenolithus heteromorphus Deflandre, 1953 Syracosphaera pulchra Lohmann, 1902 Umbilicosphaera jafarii Müller, 1974 Umbilicosphaera rotula (Kamptner, 1956) Varol, 1982

TABLICA I

Nanoplankton wapienny w otworze wiertniczym Trojanowice PIG 2

Calcareous nannoplankton in Trojanowice PIG 2 borehole

- Fig. 1. Coccolithus pelagicus (Wallich) Schiller; próbka 1, głębokość 2,0 m – CN/ sample 1, depth 2.0 m – CN
- Fig. 2. Coccolithus pelagicus (Wallich) Schiller; próbka 1, głębokość 2,0 m – NL/ sample 1, depth 2.0 m – NL
- Fig. 3. Reticulofenestra pseudoumbilica (Gartner) Gartner; próbka 2, głębokość 4,0 m – CN/ sample 2, depth 4.0 m – CN
- Fig. 4. Reticulofenestra pseudoumbilica (Gartner) Gartner; próbka 2, głębokość 4,0 m – NL/ sample 2, depth 4.0 m – NL
- Fig. 5. Helicosphaera kamptneri Hay et Mohler; próbka 3, głębokość 6,0 m – CN/ sample 3, depth 6.0 m – CN
- Fig. 6. Calcidiscus leptoporus (Murray et Blackman) Loeblich et Tappan; próbka 3, głębokość 6,0 m – CN/ sample 3, depth 6.0 m – CN
- Fig. 7. Calcidiscus leptoporus (Murray et Blackman) Loeblich et Tappan; próbka 3, głębokość 6,0 m – NL/ sample 3, depth 6.0 m – NL
- Fig. 8. Pontosphaera multipora (Kamptner) Roth; próbka 3, głębokość 6,0 m – CN/ sample 3, depth 6.0 m – CN
- Fig. 9. Pontosphaera multipora (Kamptner) Roth; próbka 3, głębokość 6,0 m – NL/ sample 3, depth 6.0 m – NL
- Fig. 10. Coronocyclus nitescens (Kamptner) Bramlette et Wilcoxon; próbka 4, głębokość 8,0 m – CN/ sample 4, depth 8.0 m – CN
- Fig. 11. Coronocyclus nitescens (Kamptner) Bramlette et Wilcoxon; próbka 4, głębokość 8,0 m – NL/ sample 4, depth 8.0 m – NL
- Fig. 12. Cyclicargolithus floridanus (Roth et Hay) Bukry; próbka 4, głębokość 8,0 m – CN/ sample 4, depth 8.0 m – CN
- Fig. 13. Cyclicargolithus floridanus (Roth et Hay) Bukry; próbka 4, głębokość 8,0 m – NL/ sample 4, depth 8.0 m – NL
- Fig. 14. Braarudosphaera bigelowii (Gran et Braarud) Deflandre; próbka 10, głębokość 19,5 m – CN/ sample 10, depth 19.5 m – CN
- Fig. 15. Braarudosphaera bigelowii (Gran et Braarud) Deflandre; próbka 10, głębokość 19,5 m – NL/ sample 10, depth 19.5 m – NL
- Fig. 16. Sphenolithus heteromorphus Deflandre; próbka 13, głębokość 24,4 m – CN (0°)/ sample 13, depth 24.4 m – CN (0°)

- Fig. 17. Sphenolithus heteromorphus Deflandre; próbka 13, głębokość 24,4 m – CN (45°)/ sample 13, depth 24.4 m – CN (45°)
- Fig. 18. Coccolithus miopelagicus Bukry; próbka 16, głębokość 30,0 m – CN/ sample 16, depth 30.0 m – CN
- Fig. 19. Coccolithus miopelagicus Bukry; próbka 16, głębokość 30,0 m – NL/ sample 16, depth 30.0 m – NL
- Fig. 20. Umbilicosphaera rotula (Kamptner) Varol; próbka 16, głębokość 30,0 m – CN/ sample 16, depth 30.0 m – CN
- Fig. 21. Calcidiscus macintyrei (Bukry et Bramlette) Loeblich et Tappan; próbka 16, głębokość 30,0 m – CN/ sample 16, depth 30.0 m – CN
- Fig. 22. Discoaster exilis Martini et Bramlette; próbka 16, głębokość 30,0 m – NL/ sample 16, depth 30.0 m – NL
- Fig. 23. Sphenolithus heteromorphus Deflandre; próbka 25, głębokość 48,0 m – CN (0°)/ sample 25, depth 48.0 m – CN (0°)
- Fig. 24. Sphenolithus heteromorphus Deflandre; próbka 25, głębokość 48,0 m – CN (45°)/ sample 25, depth 48.0 m – CN (45°)
- CN światło spolaryzowane, NL światło przechodzące, skala 5 µm
- $CN-crossed\ nicols,\ NL-normal\ light,\ scale\ bar\ equals\ 5\ \mu m$

TABLICA I

Małgorzata Garecka — Biostratygrafia utworów miocenu środkowego w otworze badawczym Trojanowice 2 na podstawie nanoplanktonu wapiennego